

menter, oversigter, kilder m.v. Et særligt historisk billedværk kom i 1975. Disse tidligere værker har som et vigtigt formål haft at være hjælpemidler i skoleundervisningen, og ved udarbejdelsen af dette atlasbind har dette hensyn været det vigtigste. Det bringer en historisk gennemgang af byplanens udvikling; men hovedvægten er lagt på nutidens økonomiske, befolkningsmæssige og sociale forhold. Kortene er ikke forsynet med forklarende tekster. De vil ifølge forordet fremkomme senere i et særligt teksthefte. For den almindelige, historisk interesserede læser bliver dette atlas, som det foreligger i øjeblikket, derfor af ret begrænset værdi, for langtfra alle plancherne kan fortolkes uden en betydelig baggrundsviden, hvoraf en del ganske vist kan opledes ved studium af de foregående bind. Men det betyder alligevel, at atlasset i modsætning til sine forgængere i det imponerende byhistoriske værk kun i ringe grad fungerer som en selvstændig enhed.

Dorrit Andersen

Kristian Hvidt: *Ti'eren gennem tiderne.* (Gad, 1976). 53 s.

Vekselersfirmaet R. Henriques jr. fyldte i november 1976 175 år. Jubilæet blev fejret med denne instruktive lille bog, som behandler de danske pengesedler og navnlig tierens historie. Dette sker gennem en redegørelse dels for dens købekraft, dels for dens stilhistorie; når det gælder den sidste, er også medtaget urealiserede udkast. Det er navnlig det stilhistoriske, der bærer bogen med en udmærket sammenkæden med den almene stiludvikling. Publikationen er nydelig og fyldig illustreret.

Vagn Dybdahl

Holger Rasmussen: *Grønne kranse.* (Nationalmuseet, 1977). 88 s.

Holger Rasmussen har her givet en udførlig redegørelse for brugen af de grønne

kranse af bukkar, som planten hed i Østdanmark, og som ved forårstid blev solgt i byerne. Det er en nøje beskrivelse af en folkeskik med en analyse af dens alder og udbredelse, som det er etnologiens opgave. Fremstillingen og salget af dem udgør kun en lille del af folkelivet i Danmark, og der ville ikke være grund til at omtale afhandlingen, hvis den ikke var et udmærket eksempel på, hvordan en folkeloristisk bog skal skrives. Her foreligger en genstand, en krans af skovmærker eller planterne anbragt på en spaltet hasselpind, som det kendes fra Sydfyn, og opgaven bliver så at fremstille forudsætningerne for, at den blev fremstillet og stadig fremstilles. Mange årsager spiller ind. Den mest fremtrædende er vel plantens friske duft, der bragte bud om foråret og dæmpede dunsterne, der hjemsøgte fortidens hjem, men også som lægeplante og i overtroens tjeneste har den været kendt, og de mange navne på den afspejler dens yndest.

Et kapitel behandler plantens optræden i kunsten, såvel den beskrivende som den maleriske og giver et levende indtryk af dens popularitet og af sælgernes sociale stilling i samfundet. Dr. Holger Rasmussen kan føre brugen tilbage til Christian 4.s tid, men det skyldes vel kun manglen på kilder, at en ældre anvendelse ikke kan påvises. Forfatterens veloplagte iver for at udnytte alle oplysninger sikrer, at der ikke kan findes mere end det, han har haft adgang til.

Helge Søgaard

Holger Rasmussen: *Banketærskel og manglebræt.* (Nationalmuseet, 1977). 47 s.

Bogen behandler ikke alene de to redskaber, der omtales i titlen, men også fortidens vask og strygning i alle enkeltheder. Det er et populært emne, som har været beskrevet flere gange før; men mens man tidligere var optaget af folkekunsten på

redskaberne, der gjorde dem til mere end almindeligt værktøj, samler dr. Holger Rasmussen sig om arbejdsprocesserne, som den moderne etnologi foretrækker det, og man kan trygt følge de mange arbejdsled, tøjet skulle igennem, inden det rent blev gemt i husmoderens skab; særlig er man taknemmelig for, at strygingen og alt hertil hørende får en lige så udførlig omtale som alt det andet, hjemmets kvinder måtte ofre på sagen.

Folkekunsten forbigås ikke, og mellem de mange billeder findes også nogle karakteristiske prøver på de udskårne og malede manglebrætter. Blandt dem er også et fotografi af et manglebræt fra 1792 fra Byrum på Læsø. Det er første gang gengivet i Dania III, 1895, og siden i Axel Steensbergs bog om danske bonde-møbler, så det skulle have været unød- vendigt at gentage billedet her, da mang- lebrættet ikke i sin dekoration udmærker sig mere end så mange andre.

Der savnes en monografi over de dan- ske manglebrætter, som Holger Rasmus- sen skylder forskningen.

Helge Søgaard

Tobias Faber: *Dansk arkitektur*. (Arki- tektens forlag, 1977). 334 s.

Fabers danske arkitekturhistorie fra 1963 udsendes hermed i 2. udvidede udgave. Udvidelsen ligger i ajourføringen op til i dag i det sidste kapitel »Perioden 1963–1976«. På trods af de noget elitære ud- valgskriterier og i sammenhæng hermed den stærke æstetiske interesse fremfor en mere socialhistorisk tilgangsvinkel, der især får negative konsekvenser for gen- nemgangen af udviklingen efter 1. ver- denskrig, er »Dansk arkitektur« en grundbog inden for emnet på lige fod med Lund og Millechs »Danmarks byg- ningskunst«. Er den sidste i sin form lagt mere videnskabelig an – og dette i helt traditionel historisme med udpræget ten- dens til fortabelse i detaljer på bekostning

af syntetiserende fremstilling, er det Fa- bers styrke ud fra sin position at kunne sammenfatte det store stof og præcisere udviklingslinier gennem et mere snævert eksempelvalg.

Tilrettelæggelsen af den nye udgave, der er foretaget af forfatteren og Poul Erik Skriver, er på en gang flot og funk- tionel-pædagogisk; billedsiden har fået samme prioritet som teksten. Som helhed fremstår bogen gennemillustreret med tegninger og meget kvalificerede foto- grafier.

Lars Dybdahl

Thorkild Roepstorff: *Frederik IV's ge- neralbygmestre*. (Foreningen til gamle Bygningers Bevaring, 1975). 48 s., 18 ill.

Skriftet, der er et optryk af et foredrag holdt i Foreningen til gamle Bygningers Bevaring, knytter sig til intentionerne i Roepstorffs bog fra 1970 om »Operahu- set i København« ved at argumentere for, at den arkitektoniske ansvarlighed bag Operahuset må føres tilbage på Johan Conrad Ernst, og dermed i videre for- stand bidrage til forklaringen på de stili- stiske konfrontationer, der finder sted i 1700-tallets første årti. Skriftet resumerer hovedsynspunkterne i Operahusbogen, men føjer også nye argumenter til, der sandsynliggør bogens ophavsmæssige og stilistiske indplacering af Ernst, i forhold til dels behandlede bygningsværker, dels de andre generalbygmestre, van Haven, Tessin og Krieger.

Lars Dybdahl

Robert Egevang: *Professorgårdene i la- tinerkvarteret*. (Foreningen til gamle Bygningers Bevaring, 1975). 78 s., 18 ill.

Mens de første professorresidenser, der indrettes i 1530'erne efter reformationen, tidligere er blevet beskrevet, giver Ege-